

Oermentaliteit

De mooiste dag in het volle, chaotische leven van Richard Perry Conant diende zich aan toen hij 49 was, in de zomer van 1999. Het begon al goed; hij werd wakker zonder zich ziek te voelen. Hij had zijn kamp opgeslagen tussen de bomen op de oostelijke oever van de rivier de Yellowstone, waarvan hij het water de avond ervoor nog gulzig had gedronken, ongezuiverd. Was het maandag? Hij wist het niet zeker meer. Godzijdank was hij alle besef van tijd aan het verliezen. Ruim een week eerder had hij ontslag genomen als conciërge van het veteranenziekenhuis in Boise, omdat hij al dat impeachmentgedoe met Clinton – en misschien wel het moderne leven zelf – meer dan zat was. Voordat hij vertrok had hij een paar diepgevroren vissen op de zolder van zijn huurhuis verstoep – een stinkbom met vertraagde ontsteking. Daarna was hij naar Yellowstone National Park gereden, waar hij elanden, geiten, buffels en – op het Blacktail Plateau, tussen de bloeiende bloemen – een zwarte beer had gespot. Tot slot was hij naar de Walmart gegaan om een kano te kopen, die hij bij de grens tussen Wyoming en Montana te

water had gelaten. Bestemming: de Golf van Mexico.

Conant bevond zich nu ten zuiden van de Yankee Jim Canyon, een smalle kloof tussen het Absaroka- en Gallatingebergte waarin het water tot een woest kolkende massa werd samengeperst. Een paar dagen eerder was de kano omgeslagen nadat hij in de problemen was geraakt in een stroomversnelling die de ‘Botenvreter’ werd genoemd, waarbij hij het geluk had gehad alleen een machete en hoed te verliezen. Het water was ijskoud en hij had daarna kort zijn opties overwogen, waaronder het bevestigen van drijvers voor extra stabiliteit. Maar hij had geen auto meer om extra materiaal op te halen. Toen hij die ochtend op een brug stond en nerveus naar de rivier tuurde, stopte er naast hem een vrachtwagen en vroeg de chauffeur – nog redelijk serieus ook – of er soms iemand verdronken was. Niet grappig. Conant werkte snel zijn ontbijt weg (warme yams, meer rivierwater) en begon met het pakken van zijn spullen, onder andere iets tegen maagklachten en een notitieblok waarin hij een paar dingen had opgeschreven: ‘OPLOSSING VOOR MUGGEN: BLIJVEN MEPPEN. Stroomversnellingen: goed vasthouden en OGEN DICHT.’ Laat die drijvers maar zitten. Hij was op weg, een eenzame kanoër tussen de roeibootjes in een stroming van zeven knopen, en het was tien uur ’s ochtends.

De wanden van de canyon weken uiteen en hij schoot de vallei in, op enige afstand gadeslagen door drieduizenders. De populieren op de oevers gaven hun zomersnieuw mee met de wisselvallige bries. Op het water zag hij raadselachtige kolkjes ontstaan en weer verdwijnen, terwijl in zijn ooghoeken de ruggen van regenboogforellen schitterden. Paradise Valley – de naam was meer dan verdiend. Conant had al veel van de wereld gezien en alle 48 aaneengesloten staten bezocht, maar dit was de mooiste vallei die hij ooit van dichtbij had mogen aanschouwen.

De middag bracht regen en – nu de rechte stukken korter

werden en hij bedrevenier werd met ondieptes en stroomversnellingen – een meanderend parcours. Op de een of andere manier slaagde hij erin over een afstand van zo'n zeventig kilometer slechts tweemaal over de keien te schuren. En toen kwam hij een halfuur voor zonsondergang en vol adrenaline aan in Livingston, een stadje dat enkel galerieën en saloons leek te herbergen. Yuppen en cowboys. Conant, kunsthistoricus met bourgondische trek, zou hier wel kunnen aarden.

Maar in zekere zin had hij een missie te volbrengen. Hij speelde met de gedachte de kerst in Mississippi (in Natchez of Vicksburg) door te brengen en het nieuwe jaar in te luiden in New Orleans. Geen tijd om te dralen, zoals hij gewoon was te zeggen, in navolging van zijn overleden vader, die kolonel bij de landmacht was geweest, en de belichaming van correctheid. Conant won wat geld in een hotel-casino aan de zuidrand van de stad en kocht er Bernard DeVoto's *Journals of Lewis and Clark* (de beknopte uitgave) voor. Goed gezelschap voor op zijn transcontinentale tocht.

In een park bij wat honkbalveldjes, waar hij zijn kano opnieuw belaadde, liet een jonge vrouw haar hond uit. Ze heette Tracy. Ze leek geïntrigeerd door zijn plannen, onder de indruk zelfs van zijn durf. Conant, die sinds Woodstock bijna enkel nog tuinbroeken had gedragen, was er in de afgelopen jaren aan gewend geraakt om als vreemde vogel in plaats van als woest aantrekkelijke man te worden gezien. Want ondanks zijn academische opleiding was hij conciërge geworden. Vroeger was hij weliswaar nog sportief geweest, maar nu torste zijn 1,85 meter een kleine honderd kilo met zich mee. Zijn felblauwe ogen en blonde lokken deden er niet toe. Hij was uitermate opmerkzaam en soms té gevoelig. Maar hier was misschien iemand die hem zag zoals hij zichzelf graag zag: als intelligent, avontuurlijk, charismatisch, *ambitieux*.

Tracy vroeg wat hij van plan was te gaan doen als zijn reis

erop zat. Een logische vraag, maar ook een confronterende. Want wat lág er in het verschiet voor een man van middelbare leeftijd die ontslag had genomen en een stinkbom in zijn woning had achtergelaten, na een kleine vijfduizend kilometer te hebben gekanood op 's werelds langste aaneengesloten keten van water, van de Yellowstone en de Missouri tot en met de Mississippi? Hij hield van zowel universiteitsstadjes als grote leegtes. En hij hield van ziekenhuizen; voordat hij aan de slag was gegaan als conciërge was hij operatieassistent geweest. Hij zei dat hij in de buurt wilde gaan wonen, in Bozeman, om misschien bacteriologie te gaan studeren. Hij was al iets te oud voor het hervatten van zijn medische loopbaan, maar de lange kanotocht naar Livingston had hem energie gegeven en optimistisch gestemd. Toen hij op het water terugdacht aan hun gesprek, meende hij een verlegen blik te hebben opgevangen toen hij liet vallen mogelijk terug te keren. 'Ik hoop dat ik Tracy nog een keer zie,' schreef hij in zijn notitieblok.

* * *

Na een week op het water merkte hij dat hij zo nu en dan duizelig werd. Aan land leek de grond op en neer te deinen, alsof hij nog steeds in de kano zat. Hij leerde om het donker-grijze zand te vermijden, dat verraderlijk onvast was en de schoenen van je voeten kon zuigen, en in plaats daarvan op kiezelbanken te rusten – hoe steniger hoe beter. De rivier had in een paar honderd kilometer een verval van zo'n zeshonderd meter, liet de bergen achter zich en begon steeds langzamer te stromen. De temperatuur steeg tot veertig graden. De groene vallei veranderde in een dorre prairie, met rode strepen en zwarte steenkoolafzettingen op de geelbruine hellingen. Hij zag pootafdrukken die groter waren dan zijn eigen hand en een lynx met de omvang van een Duitse herder.

De duizelingen trokken weg, maar insecten bleven een hardnekkig probleem: zwarte vliegen, die zo bedreven waren in guerrillatactieken dat Conant geen onderscheid meer kon maken tussen echte en fantoombeten – een soort preventieve paranoia. Ook waren er knutjes die hij met honderden per keer inademde, en muggen, die vooral irritant waren als ze een duikvlucht inzetten op zijn oogvocht en verstrikt raakten in de verdedigingswal van zijn wimpers. Toen hij in de drogisterij de etiketten las van de vele antimuggenmiddeltjes, beseftte hij dat ammoniak een terugkerend bestanddeel was. En dus toog hij naar de huishoudelijke afdeling en kocht een halveliterfles van anderhalve dollar. Toen hij op een probeerplekje geen uitslag kreeg, begon hij het spul in grotere verpakkingen te kopen om zichzelf er elke dag van top tot teen mee te wassen. Voor zijn handen en voeten, en zelfs voor zijn gezicht, gebruikte hij Bag Balm, een agrarisch desinfectiemiddel op basis van lanoline, om kloofjes te dichten en ontstekingen van de huid te voorkomen. Toen hij geen leervet meer had voor zijn schoenen, probeerde hij ook daarvoor Bag Balm te gebruiken, om tot de ontdekking te komen dat het net zo waterafstotend was, maar dan voor de helft van de prijs.

Het montuur van zijn bril was beschadigd geraakt en was hier en daar begonnen te roesten nadat hij in Yankee Jim Canyon gekapseisd was, maar hij kreeg wel zijn nachtzicht terug, iets waar hij in zijn dagen als stuurman bij de marine erg trots op was geweest. Toen hij Sidney naderde, nabij de grens met North Dakota, zag hij vijf vallende sterren, en later wist hij in het donker door velden met graan en maïs zijn weg terug te vinden naar zijn kano. De lucht was zo schoon, zo vrij van stof, dat hij beseftte dat hij al een paar weken lang geen aandrang meer had gehad om in zijn neus te peuteren. Om 's avonds te kunnen lezen en schrijven bouwde hij een soort lampion: een witte plastic afwasteil die hij op de zijkant had gezet met een

rijtje citronellakaarsen erachter, afgeschermd van de wind. Eind augustus was hij vervallen tot een oermentaliteit, zoals hij het noemde, en maakte klankkasten (voor zijn radio) en kookstelletjes van stenen, met kolen als brandstof. Bovendien had hij een reisgezel gekregen: een muis, die gaten knaagde in zijn drybags om bij het eten te komen.

De samenloop van de Yellowstone en de Missouri verliep zonder problemen, maar toen de Little Muddy River zich bij de Missouri voegde, bij Williston, kwam Conant terecht in een doolhof van met heggen en wilgen begroeide eilandjes waarin hij hopeloos verdwaald raakte. Toen hij op zoek ging naar een overnachtingsplek, in het midden van een onweersstorm, werd hij achternagezeten door een stier. Uiteindelijk vond hij een grot met botten voor de ingang, waar hij van stukken drijfhout een soort doodskist fabriceerde om in te slapen. 'Alsof ik weer met blokken mocht spelen.'

Toen het doolhof achter de rug was, veranderde de Missouri van een rivier in een reeks van uitgestrekte meren met geschulpte oevers waarvan het water door reusachtige dammen werd tegengehouden. Soms werd hij 's ochtends begroet door duizenden grofgeschubde karpers die door het wateroppervlak braken; zoveel zelfs dat hij moest oppassen er geen met zijn peddel te raken. Lange tijd voelde hij geen stroming, maar toch waren er golven waardoor hij zich kon laten meevoeren. Het was alsof hij op de Atlantische Oceaan zat. Bij tegenwind leerde hij om zijn slag te synchroniseren met de golven die op hem afkwamen, zodat hij zijn peddel niet zo diep in het water hoefde te steken. Rolden de golven met hem mee, dan probeerde hij de impact met de kano aan stuurboordzijde op te vangen en de golf bij het langszij komen met zijn peddel mee te pakken.

Oktober bracht krassende raven, de geur van wilde munt en, op een ochtend, een dikke mist die plaatsmaakte voor felle slagregens die zijn gezicht geselden. Een paar dagen later, toen

hij grote cumuluswolken westwaarts zag trekken over het Siouxreservaat van Lower Brule in South Dakota, besepte hij ineens dat de complete oostelijke helft van het zwerf blauw was. Daarna zag hij nog vochtpluimen oprijzen vanuit het midden van de rivier: een fontein van wolken.

Hij had intense dromen, van dolfinen die over de poortjes van een verzonken metrostation sprongen. Hij leerde om goed drijfhout in zijn koelbox op te bergen, zodat hij altijd droog aanmaakhout had, ook als het regende. En hij ontdekte iets moois aan het zuidwaarts afzakken van een afgedamde rivier in het najaar: aanhoudende herfstkleuren, nu al bijna drie maanden lang.

Ruwweg halverwege de tocht, zowel qua afstand als thematisch, lag Sioux City, Iowa, waar de vaargeul begon – of eindigde, als je een duwbootkapitein uit New Orleans was. Conant vierde het afsluiten van de wildere helft van zijn trip door in de supermarkt zijn bloeddruk op te laten meten. Die bleek gezakt van 200/100 tot 120/77. Er was kennelijk geen beter medicijn dan kanoën. Een paar dagen later, in de buurt van Decatur, Nebraska, werd hij voor het eerst gewekt door het geluid van een duwboot achter een lange rij platbodems. ‘Ik hield de boeggolven goed in de gaten,’ schreef hij, ‘maar die spoelden niet over de kano, waar ik bang voor was. Je kon daar varen. Maar het bleef oppassen.’ Voor hem lagen Omaha, Kansas City, St. Louis, Memphis – een bedrijvige, drijvende snelweg.

2

Wat echt is

Ik ontmoette Dick Conant vijftien jaar later, in 2014, op de ochtend van Labor Day – de eerste maandag van september. Mijn twee jaar oude zoon, Ian, en ik stonden op de westoever van de Hudson, in Piermont, New York, een klein plaatsje zo'n dertig kilometer ten noorden van Manhattan, toen een buurman naar ons zwaaide en naar een besmeurd vaartuig wees dat aan een ijzeren ring aan de kade afgemeerd lag. Het was een rode kunststof kano die voorbereid leek op het einde der tijden, volgestouwd als hij was met plunjezakken van de dump, afdekzeil en vuilniszakken. De buurman, die Scott heette, vertelde dat de eigenaar van Canada naar Florida aan het kanoën was en op het moment genoot van een welverdiende pitstop bij hem huis.

We kenden Scott op dat moment nog niet zo goed. Mijn vrouw, Leah, Ian en ik waren een jaar eerder van Brooklyn naar Piermont verhuisd nadat een orkaan een zoi vis in de kelder van ons aan het water gelegen huis had gedeponneerd, als een laatste waarschuwing van de maffia. Van het ene over-

stromingsgebied naar het andere, grapte ik destijds over de verhuizing, hoewel ons nieuwe huis in ieder geval op de helling van een heuvel was gebouwd, terwijl Scotts huis vlak achter de kademuur stond. Ik keek erop uit door het raam van mijn thuishokantoor op de veilige eerste verdieping en zag Scott dan geregeld in zijn kamerjas naar buiten komen om, ja wat eigenlijk? Meeuwen te trainen? Zo zag het er in ieder geval uit. Hij had ze al zover gekregen om uit zijn hand te eten. Ik had begrepen dat hij in de linoleumhandel zat en met Halloween het lekkerste snoepgoed uitdeelde. Als ik hem tegenkwam, had hij altijd iets laconieks over zich en hij eindigde gesprekken steevast met ‘Een puike dag nog’. Leah noemde hem altijd Lebowski.

Hij bleek die dag zijn 56e verjaardag te vieren. In de woonkamer zaten de gasten aan een lange tafel. Aan het hoofd van diezelfde tafel zat een man achter een vorstelijke maaltijd van kaviaar en donuts, en in zijn hand hield hij een wodkacocktail. Hij leek hier niet op zijn plek, niet in Piermont, maar ook niet in de 21e eeuw. Hij droeg een tuinbroek, een verbleekte honkbalpet en donkerbruine schoenen. Zijn baard was rossig en vlassig. Een zomer op het water had hem op een gekookte kreeft doen lijken, maar dan met de bouw van een zeeke. Zijn handdruk was de stevigste die ik ooit had gevoeld en hij sprak zijn volledige naam vol trots uit, waarbij hij elke lettergreep evenveel nadruk gaf: *Dik-Koo-Nent*. Ik vroeg of het waar was dat hij naar Florida onderweg was. Hij knikte. ‘Naples,’ specificeerde hij. Nog geen twintig minuten eerder, vermoedde ik, was hij in het zicht van de grote ramen aan komen varen. In de glinstering van het ochtendlicht leek het deinende water op gesmolten lood.

Conant was 63 en gaf enkel zijn pensionering op als reden voor zijn trage migratie naar het zuiden. (Hij grapte dat hij een wintergast was, een trekvogel op weg naar warmere streken;

zijn bulderende lach deed zijn lichaam schokken.) Maar zijn stem was hoog en zoetgevooid en bijna kinderlijk. Hardop denkend liet ik vallen dat Naples niet aan de Atlantische kust lag, maar aan de Golf van Mexico. De scepsis in mijn stem moest hoorbaar zijn geweest ('Je weet dat je in een kano zit, toch? Kun je daar wel komen vanaf hier?'), maar Conant was het gewend om niet te worden geloofd en om voorkomend te blijven in plaats van in de verdediging te schieten. Hij onderdrukte een zelfgenoegzaam lachje, keek me guitig aan en zwaaide met zijn vinger. 'Breek me de bek niet open!' Om kort te gaan was er een kanaal dat zowel oostwaarts als westwaarts van Lake Okeechobee liep en beide kanten van Florida met elkaar verbond. De langere versie van het verhaal – in gedachten leek hij een kaart te bestuderen, waarbij hij enkele tellen verstrikt leek te raken in logistieke obstakels – werd niet verteld omwille van het gezelschap. (Later begreep ik dat hij had overwogen over de Intracoastal Waterway te beginnen, een keten van delta's, rivieren, baaien en kanalen als veilige scheepvaartroute langs de oostkust en naar Mexico.)

Een van de andere gasten schoot de trap op om terug te keren met een ingelijst krantenartikel uit 1977, mijn geboortejaar. Het ging over de fietsreis van onze gastheer, Scott Rosenberg, destijds achttien jaar oud, die met een vriend van Rockland County in New York naar Cocoa Beach in Florida was gereden, waarbij ze leefden van een paar honderd dollar en de goedertierenheid van vreemden. Oefenden die lui soms een soort aantrekkingskracht op elkaar uit? Ze hadden elkaar de dag ervoor pas ontmoet, ontdekte ik, op een strand zo'n tien kilometer noordwaarts, waar Scott (met kajak) en Conant (met kano) uit tegenovergestelde richtingen waren aangekomen. Scott had zich daarop voorgenomen naar hem uit te kijken, omdat hij beseftte dat hij een vat vol sterke verhalen voor zijn verjaardagsgasten kon strikken. Hij hoopte dat het gastvrije